

سلامی

۱۳۹۱

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران
دانشکده بهداشت

پایان نامه

جهت دریافت درجه دوره عالی بهداشت (MPH)

موضوع:

برآورد امید زندگی و ارتباط آن با عوامل اجتماعی موثر بر سلامت
در جمعیت شهری مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

اساتید راهنما:

جناب آقای دکتر محسن اسدی لاری
جناب آقای دکتر محمد اسحق افکاری

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر مازیار مرادی لاکه
جناب آقای دکتر سید عباس متولیان

۱۳۸۹/۲/۲۵

مجموعه اطلاعات مرکز علمی بزرگ
تهران

نگارش:

دکتر سید محمد فرشته نژاد

شماره پایان نامه: ۷۲۹/پ

سال تحصیلی: ۱۳۸۸-۱۳۸۹

۱۳۹۱۰۵

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم

که همواره بهترین راهنما و مشوقم در تمامی مراحل زندگی بوده اند؛

برادران شفیقم

که همواره مونس من در تمام سختی‌های زندگی بوده اند؛

و تمامی اعضاء و دوستان خوبم در کمیته پژوهشی دانشجویی

که بهترین سخطات زندگی را با آنان سپری کردم.

تشکر و قدردانی:

اساتید راهنمای گرانقدر

جناب آقای دکتر محسن اسدی لاری

جناب آقای دکتر محمد اسحق افکاری

اساتید مشاور عزیز

جناب آقای دکتر مازیار مرادی لاکه

جناب آقای دکتر سید عباس مسئولیان

و مدیر گروه محترم MPH دانشکده بهداشت:

جناب آقای دکتر محمد حسین تقدیسی

که با صبوری و بردباری خود درس زندگی به من آموختند.

چکیده

مقدمه

امید زندگی (Life Expectancy) در بدو تولد معرف متوسط سال‌هایی است که یک نوزاد به دنیا آمده عمر خواهد کرد، به شرط این که احتمال مرگ او برای سال‌های آینده زندگی مانند انسان‌های زمان حال باشد. در کنار میزان‌های مرگ و میر، امید زندگی از شاخص‌های مهم و بیانگر وضعیت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی هر جامعه است که می‌تواند در ارزشیابی خدمات انجام شده مفید واقع گردد. بر اساس برآوردهای موجود حدود ۵۰ درصد سلامت مردم به عوامل اجتماعی مانند فقر، سواد، وضعیت مسکن، شغل و میزان رعایت حقوق زنان بستگی دارد که تحت عنوان "عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت یا SDH (Social Determinants of Health)" مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. تاکنون تاثیر منفی نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی بر میزان‌های مرگ و میر و به تبع آن امید زندگی در بسیاری از کشورها و حتی جوامع توسعه یافته نشان داده شده است تا جایی که شاخص امید زندگی به یکی از نشانگرهای نوسانات نابرابری‌های سلامتی (Health Inequalities) در جوامع گوناگون تبدیل شده است. شهر تهران به‌عنوان یک کلان شهر بزرگ طبقاتی شناخته می‌شود که بسیاری از شاخص‌های معرف عوامل اجتماعی موثر بر سلامت از توزیع ناموزون و نابرابری در این شهر برخوردار است. از این رو پژوهش حاضر با هدف برآورد امید زندگی و ارتباط آن با عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در جمعیت شهری ساکن در مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷ به انجام رسید.

روش بررسی

جهت اجرای این پژوهش اطلاعات مورتالیتی جمع‌آوری شده از طریق "طرح سنجش عدالت" شهر تهران (Tehran Urban HEART Study) به همراه سایر متغیرهای ثبت شده در زمینه‌ی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت مورد ارزیابی قرار گرفت. برای این منظور ۲۲۴۹۲ خانوار شامل ۸۱۶۶۵ نفر مشتمل بر ۴۱۵۸۵ نفر مرد و ۴۰۰۸۰ نفر زن در ۵ منطقه شهر تهران (شمال، شرق، غرب، مرکز و جنوب) در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته و متغیرهای مربوط به متوفیان در سال ۱۳۸۷ شامل تعداد، جنسیت و سن فوت در کنار متغیرهای مربوط به عوامل اجتماعی موثر بر سلامت همچون شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، هزینه‌های مختلف درمانی، آموزشی، فرهنگی، سطح تحصیلات، وضعیت مسکن و پوشش بیمه‌ای، شغل سرپرست، سرمایه اجتماعی و ... در کنار متغیرهای زمینه-ای و نیز محل سکونت هر خانوار از آن‌ها استخراج می‌شد. سپس با استفاده از نرم‌افزار Lifetab، جداول عمر کلی

و مقدار امید زندگی، به تفکیک دوجنس و همچنین به تفکیک مناطق مختلف محاسبه گردید و با استفاده از نرم-افزارهای SPSS v.17 و STATA v.10 آنالیزهای اکولوژیک و تراکم (Concentration Analysis) جهت بررسی تاثیر عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت بر نابرابری های مورتالیتی و امید زندگی به انجام رسید.

یافته‌ها

امید زندگی در جمعیت شهر تهران به طور کلی (۷۸/۶۹-۷۵/۵۰، CI ۹۵٪) ۷۷/۹۸ سال محاسبه گردید که در زنان (۸۲/۱۳-۷۷/۷۹، CI ۹۵٪) ۷۹/۹۶ سال به طور معنی داری بیش از مردان (۷۶/۸۵-۷۲/۲۲، CI ۹۵٪) ۷۴/۵۲ سال بود ($P < 0.05$). در حالی که بالاترین مقدار امید زندگی در مناطق شرقی ۸۱/۶۴ و شمالی ۷۹/۴۳ تهران محاسبه گردید، جنوب شهر با ۷۴/۳۸ سال از کمترین امید زندگی برخوردار بود. همچنین کمترین و بیشترین میزان استاندارد شده مورتالیتی کلی (SMR) نیز به ترتیب در نواحی شمالی و جنوبی شهر با میزان ۳/۳۰ و ۵/۰۹ نفر در هر ۱۰۰۰ نفر محاسبه گردید. نتایج آنالیز تحلیلی نیز حاکی از آن بود که به طور معنی داری مورتالیتی در خانوارهای با هزینه های غیر خوراکی کمتر ($P < 0.0001$ ، $r = -0.1599$ ، ضریب تراکم) و نیز افراد با سطوح تحصیلی پایین تر ($P < 0.0001$ ، $r = -0.177$ ، ضریب تراکم) متراکم شده است. در آنالیز اکولوژیک نیز امید زندگی به طور معنی داری با بعد خانوار ($P = 0.025$ ، $r = -0.486$) و فراوانی زیرگروه اقتصادی-اجتماعی پنجم یا SC-5 ($P = 0.029$ ، $r = -0.476$) همبستگی معکوس و با هزینه های غیر خوراکی خانوار ($P < 0.001$ ، $r = +0.695$)، سرانه هزینه ($P = 0.009$ ، $r = +0.553$) و نیز فراوانی زیرگروه اقتصادی-اجتماعی اول یا SC-1 ($P = 0.030$ ، $r = +0.437$) همبستگی مستقیم دارد.

نتیجه گیری

هرچند برآوردهای امید زندگی در مناطق مختلف شهر تهران بیش از مقادیر کشوری و یا مقادیر مورد انتظار بود؛ لیکن نابرابری در این مقادیر به ویژه بین مناطق مرفه و محروم شهر قابل توجه و بارز می باشد. علاوه بر نتایج توصیفی که مویید پراکندگی ناموزون عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در این مناطق می باشد، نتایج آنالیز تحلیلی نیز نشان می دهد که عوامل اجتماعی نظیر جنسیت، سرانه هزینه و هزینه های غیر خوراکی خانوار، سطح تحصیلات، زیرگروه اقتصادی-اجتماعی و بعد خانوار به طور معنی داری با میزان های مورتالیتی و امید زندگی در ارتباط هستند. پیشتر نیز چندین مطالعه تاثیرگذاری SDH را بر امید زندگی (به خصوص در مورد جنسیت، سطح تحصیلات و درآمد خانوار) در سطح مناطق مختلف کشورهای دیگر نشان داده بودند. لیکن در مطالعه‌ی حاضر برای نخستین بار ارتباط بین SDH و امید زندگی در سطح یک کلان شهر بررسی شد. به نظر می رسد سیاستگذاران نظام سلامت و

برنامه‌ریزان شهری می‌بایست توجه بیشتری به نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی و تاثیر آن بر نابرابری‌های سلامت داشته باشند.

واژگان کلیدی

امید زندگی، مرگ و میر، عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت، نابرابری‌های سلامت

فهرست مطالب

فصل ۱- مقدمه	
۱	
۲	پیش‌گفتار
۳	بیان مسئله
۶	اهمیت پژوهش
۸	وجوه ممیزه پژوهش
۹	اهداف پژوهش
۱۱	سوالات و فرضیات پژوهش
۱۳	تعریف واژه‌ها و مفاهیم
فصل ۲- کلیات و بررسی متون	
۱۴	
۱۵	کلیات
۵۹	بررسی متون
فصل ۳- روش انجام پژوهش	
۷۲	
۷۳	مقدمه
۷۴	نمونه‌گیری و حجم نمونه
۷۵	نوع پژوهش
۷۶	جدول متغیرها
۷۷	تعاریف
۸۰	مطالعه اولیه (Pilot Study)
۸۱	روش پژوهش
۸۲	آنالیز و تحلیل داده‌ها
فصل ۴- یافته‌های پژوهش	
۸۹	
۹۰	توصیفات دموگرافیک
۹۱	میزان‌های مرگ و میر
۹۲	امید زندگی
۹۴	آنالیز تراکم و نابرابری
۹۵	آنالیز اکولوژیک

۹۷	جداول
۱۶۵	نمودارها
۱۹۶	اشکال
۱۹۹	فصل ۵- بحث و نتیجه گیری
۲۰۰	بحث
۲۰۴	نتیجه گیری نهایی
۲۰۵	پیشنهادات
۲۰۶	منابع و مآخذ

فهرست جداول

جدول ۱-۲: برآوردهای مختلف امید زندگی در ایران در سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۲

جدول ۲-۲: برآورد امید زندگی در ایران در سال‌های ۲۰۰۴

جدول ۳-۲: برآورد امید زندگی در مردان ایرانی در سال‌های ۲۰۰۴

جدول ۴-۲: برآورد امید زندگی در زنان ایرانی در سال‌های ۲۰۰۴

جدول ۱-۴: وضعیت عوامل دموگرافیک و اقتصادی-اجتماعی تعیین کننده سلامت به تفکیک نواحی مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۲-۴: وضعیت عوامل شغلی و تحصیلاتی-اجتماعی تعیین کننده سلامت به تفکیک نواحی مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۳-۴: میزان‌های مرگ و میر خام و استاندارد شده در گروه‌های سنی به تفکیک مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴: میزان‌های مرگ و میر خام و استاندارد شده در گروه‌های سنی به تفکیک نواحی جغرافیایی مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۵-۴: میزان‌های مرگ و میر خام و استاندارد شده در گروه‌های سنی به تفکیک دهک‌های هزینه خانوار شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۶-۴: میزان‌های مرگ و میر خام و استاندارد شده در گروه‌های سنی به تفکیک بیستک‌های هزینه خانوار شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۷-۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۸-۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مردان مورد مطالعه شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۹-۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت زنان مورد مطالعه شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۱۰-۴: امید زندگی بدو تولد و محدوده ۹۵٪ حدود اطمینان در کل جمعیت مورد مطالعه و به تفکیک دو جنس در شهر تهران در

سال ۱۳۸۷

جدول ۱۱-۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در منطقه ۱ شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۱۲-۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در منطقه ۲ شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۲: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده و امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک مناطق مختلف شهر

تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۳: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در ناحیه شمال شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در مردان مورد مطالعه در ناحیه شمال شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۵: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در زنان مورد مطالعه در ناحیه شمال شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۶: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در ناحیه شرق شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۷: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در مردان مورد مطالعه در ناحیه شرق شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۸: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در زنان مورد مطالعه در ناحیه شرق شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۳۹: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در ناحیه غرب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۰: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در مردان مورد مطالعه در ناحیه غرب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۱: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در زنان مورد مطالعه در ناحیه غرب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۲: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در ناحیه مرکز شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۳: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در مردان مورد مطالعه در ناحیه مرکز شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در زنان مورد مطالعه در ناحیه مرکز شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۵: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در کل جمعیت مورد مطالعه در ناحیه جنوب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۶: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در مردان مورد مطالعه در ناحیه جنوب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۷: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در زنان مورد مطالعه در ناحیه جنوب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۴۸: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده و امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک نواحی مختلف

جغرافیایی شهر تهران در سال ۱۳۸۷ (در کل و به تفکیک دو جنس)

- جدول ۴-۴۹: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک اول هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۰: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک دوم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۱: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک سوم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۲: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک چهارم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۳: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک پنجم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک ششم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۵: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک هفتم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۶: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک هشتم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۷: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک نهم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- جدول ۴-۵۸: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی دهک دهم هزینه‌ای در شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۵۹: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده و امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای

مختلف مورد مطالعه در شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۰: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی بیستک اول هزینه‌ای در شهر تهران در سال

۱۳۸۷

جدول ۴-۶۱: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی بیستک دوم هزینه‌ای در شهر تهران در سال

۱۳۸۷

جدول ۴-۶۲: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی بیستک سوم هزینه‌ای در شهر تهران در سال

۱۳۸۷

جدول ۴-۶۳: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی بیستک چهارم هزینه‌ای در شهر تهران در

سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۴: جدول عمر و امید زندگی در گروه‌های سنی مختلف در جمعیت مورد مطالعه‌ی بیستک پنجم هزینه‌ای در شهر تهران در

سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۵: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده و امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک بیستک‌های هزینه-

ای مختلف مورد مطالعه در شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۶: شاخص‌های تراکم به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان برای تاثیر نابرابری در برخی عوامل اقتصادی- اجتماعی مورد مطالعه بر

رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۷: ماتریکس همبستگی بین عوامل اقتصادی- اجتماعی مختلف مورد مطالعه در مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

جدول ۴-۶۸: بررسی همبستگی عوامل مختلف اجتماعی تعیین کننده سلامت با میزان مورثالیتی و امید زندگی در شهر تهران در سال

۱۳۸۷

فهرست نمودارها

نمودار ۴-۱: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۲: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در ناحیه شمال شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۳: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در ناحیه شرق شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۴: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در ناحیه غرب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۵: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در ناحیه مرکز شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۶: هرم جمعیتی کل افراد مورد مطالعه در ناحیه جنوب شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۷: فراوانی زیرگروه‌های اقتصادی-اجتماعی در نواحی جغرافیایی مختلف تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۸: فراوانی زیرگروه‌های سطوح تحصیلی در نواحی جغرافیایی مختلف تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۹: فراوانی زیرگروه‌های شغلی در نواحی جغرافیایی مختلف تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۰: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۱: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک نواحی جغرافیایی مختلف شهر تهران در سال

۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۲: میزان‌های مرگ و میر گروه‌های مختلف سنی به تفکیک نواحی جغرافیایی مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۳: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای مختلف شهر تهران در

سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۴: میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک بیستک‌های هزینه‌ای مختلف شهر تهران در

سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۱۵: امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷

- نمودار ۴-۱۶: امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک نواحی مختلف جغرافیایی شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۱۷: امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک دو جنس در نواحی مختلف جغرافیایی شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۱۸: امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۱۹: امید زندگی بدو تولد به همراه محدوده ۹۵٪ اطمینان به تفکیک بیستک‌های هزینه‌ای مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۰: نابرابری هزینه‌های غیر خوراکی خانوار و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۱: نابرابری سرانه هزینه‌های کلی و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۲: نابرابری سرانه مساحت مسکن و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۳: نابرابری بعد خانوار و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۴: نابرابری سطح تحصیلات و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۵: نابرابری نسبت هزینه‌های بهداشتی به کل هزینه‌های غیر خوراکی خانوار و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۶: نابرابری هزینه‌های سیگار و رخداد مرگ در شهر تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۷: درصد فراوانی زیرگروه‌های اقتصادی-اجتماعی در نواحی جغرافیایی مختلف تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۸: نمودار نقاط پراکنده درصد فراوانی زیرگروه اجتماعی اول (ستاره‌های مشکی) و پنجم (دایره‌های خاکستری) با میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده در مناطق مختلف تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۲۹: نمودار نقاط پراکنده درصد فراوانی باسوادی دز مردان (ستاره‌های مشکی) و زنان (دایره‌های خاکستری) با میزان‌های مرگ و میر استاندارد شده در مناطق مختلف تهران در سال ۱۳۸۷
- نمودار ۴-۳۰: نمودار نقاط پراکنده درصد فراوانی زیرگروه اجتماعی اول (ستاره‌های مشکی) و پنجم (دایره‌های خاکستری) با امید زندگی در مناطق مختلف تهران در سال ۱۳۸۷

نمودار ۴-۳۱: نمودار نقاط پراکنده درصد فراوانی باسوادی در مردان (ستاره‌های مشکی) و زنان (دایره‌های خاکستری) با امید زندگی در

مناطق مختلف تهران در سال ۱۳۸۷

فهرست اشکال

شکل ۱-۲: دیاگرام شماتیک نحوه همکاری بین سازمانی در ایران به منظور گردآوری داده‌های مرگ و میر

شکل ۲-۲: امید زندگی در کشورهای مختلف جهان

شکل ۳-۲: روند خطی افزایش امید زندگی در کشورهای توسعه یافته در فاصله سال‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰

شکل ۴-۲: چارچوب شماتیک جهت ارزیابی عدالت در سلامت و روابط موجود در این زمینه

شکل ۵-۲: طیف گسترده عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت

شکل ۶-۲: ارتباط عوامل اجتماعی و پیامدهای سلامت

شکل ۷-۲: تفاوت امید زندگی در طبقات حرفه‌ای در انگلستان و ولز ۱۹۹۷-۹۹

شکل ۸-۲: اثر ناامنی شغلی و بیکاری بر سلامت

شکل ۹-۲: وضعیت اقتصادی-اجتماعی در استان‌های مختلف ایران در سال ۲۰۰۴

شکل ۱۰-۲: وضعیت میزان مرگ و میر و باروری در استان‌های مختلف ایران در سال ۲۰۰۴

شکل ۱۱-۲: ارتباط افزایش نابرابری درآمدی (شاخص Gini) با مورثالیتی

شکل ۱۲-۲: پراکندگی جغرافیایی شاخص محرومیت در مناطق مختلف شهر لندن در سال ۲۰۰۷

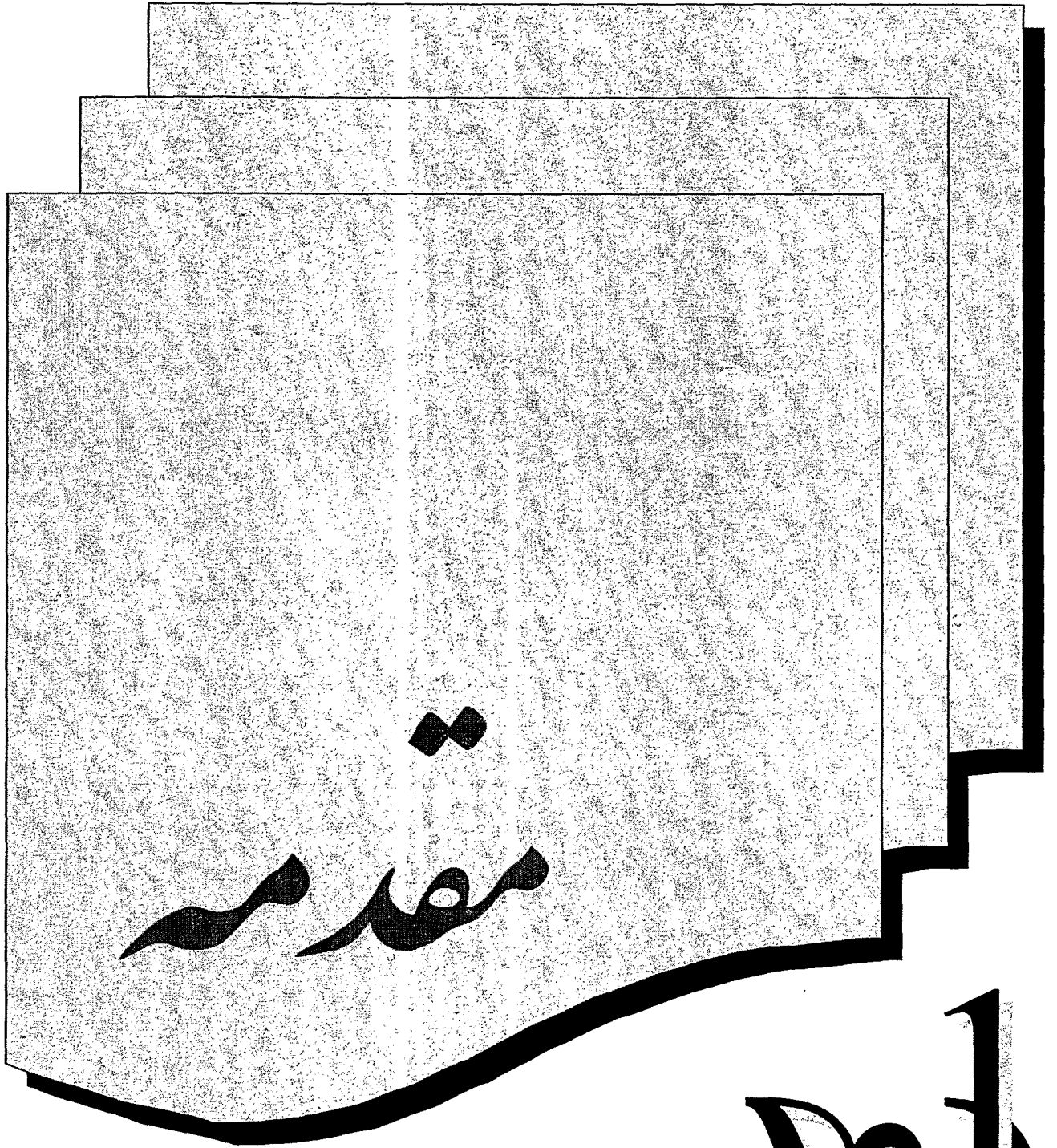
شکل ۱۳-۲: پراکندگی جغرافیایی میزان مرگ و میر کودکان (IMR) در مناطق مختلف شهر لندن در سال ۲۰۰۷

شکل ۱-۳: موقعیت جغرافیایی مناطق ۲۲ گانه شهر تهران

شکل ۱-۴: وضعیت جغرافیایی پراکندگی تعداد افراد مورد مطالعه در سطح شهر تهران در سال ۱۳۸۷

شکل ۲-۴: وضعیت جغرافیایی پراکندگی تعداد مرگ و میر در مطالعه حاضر در سطح شهر تهران در سال ۱۳۸۷

شکل ۳-۴: وضعیت جغرافیایی پراکندگی امید زندگی در مطالعه حاضر در سطح شهر تهران در سال ۱۳۸۷

معدن

۱

فصل اول

۱-۱ پیش‌گفتار

امید زندگی (Life Expectancy) در بدو تولد معرف متوسط سال‌هایی است که یک نوزاد به دنیا آمده عمر خواهد کرد، به شرط این‌که احتمال مرگ او برای سال‌های آینده زندگی مانند انسان‌های زمان حال باشد. امید زندگی در بدو تولد از شاخص‌های مهم و بیانگر وضعیت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی هر جامعه است که می‌تواند در ارزشیابی خدمات انجام شده مفید واقع گردد.^(۱)

بر اساس مطالعات انجام شده امید زندگی در بدو تولد در ایران در سال ۱۳۶۵ برای مردان ۶۶ سال و برای زنان ۶۹ سال بوده است.^(۲) در حالی که در سال ۱۳۷۵ این شاخص برای مردان به ۷۰/۷ و برای زنان به ۷۳/۴ سال افزایش یافت.^(۳)

بر اساس برآوردهای موجود حدود ۵۰ درصد سلامت مردم به عوامل اجتماعی مانند فقر، سواد، وضعیت مسکن، شغل و میزان رعایت حقوق زنان بستگی دارد، ۲۵ درصد به نظام سلامت، ۱۵ درصد به مسائل ژنتیکی انسان‌ها و ۱۰ درصد به محیط زیست بستگی دارد؛^(۴) که نشان‌دهنده جایگاه مهم و تاثیرگذار عوامل اجتماعی موثر بر سلامت هستند. در یک ارزیابی ساده می‌توان دریافت طبقات پایین اجتماعی، دچار بیماری‌ها و ناتوانی بیشتر و در نتیجه مرگ زودرس تر و امید زندگی پایین تر می‌باشند. از این‌رو به نظر می‌رسد عوامل اجتماعی موثر بر سلامت تاثیر بسزایی بر امید زندگی افراد دارند.

از سوی دیگر شهر تهران به‌عنوان یک کلان شهر بزرگ طبقاتی با ۲۲ منطقه مختلف شناخته می‌شود که بسیاری از شاخص‌های معرف عوامل اجتماعی موثر بر سلامت از توزیع نابرابری در این شهر برخوردار است. لذا به نظر می‌رسد بررسی تاثیر این عوامل بر امید زندگی ساکنین مناطق مختلف شهر تهران حایز اهمیت فراوانی باشد. از این‌رو این پژوهش با هدف برآورد امید زندگی و ارتباط آن با عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در جمعیت شهری مناطق مختلف شهر تهران در سال ۱۳۸۷ به انجام رسید.